

емігрантами й підтримували зв'язки зі своїми родичами та знайомими на батьківщині. Під час тимчасових її відвідин або після остаточного повернення додому саме вони ставали найпалкішими пропагандистами нової віри. Вже потім Генеральна Конференція адвентистів надавала чіткої організаційної форми ще аморфним і, водночас, активним, зі значним потенціалом для зростання, стихійно утвореним місцевим рухам. На рубежі ХІХ–ХХ століть адвентисти охопили практично весь світ і Європа стала фактично основною для такого поширення.

Список використаних джерел та літератури

1. Бондарь С. Д. Адвентизм 7-го дня. СПб.: Из-во Департамента духовных дел, 1911. 103 с.
2. Григоренко А. Ю. Эсхатология, миллениаризм, адвентизм: история и современность. СПб.: Европейский Дом, 2004. 392 с.
3. Жукалюк Н. А. Вспоминайте наставников ваших (история Церкви адвентистов седьмого дня в зичностях). К.: Джерело життя, 1999. 672 с.
4. Лебсак Г. И. Великое Адвентистское Движение и Адвентисты Седьмого Дня в России. 2006. 352 с.

УДК 279(477)

Антон Новічков,

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
освітньої програми «Історія та археологія»
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
(Науковий керівник – Сітарчук Роман Анатолійович,
доктор історичних наук, професор)*

СПЕЦИФІКА ПОШИРЕННЯ НОВИХ РЕЛІГІЙНИХ РУХІВ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена особливостям та закономірностям поширення нових релігійних рухів з часу прийняття незалежності в Україні. Зазначено специфічність та визначальність ролі нових релігійних рухів у духовному вимірі українського буття.

Ключові слова: *нові релігійні рухи, нові релігійні течії, релігійна свідомість, трансформація релігійності, релігійні феномени.*

У даній статті порушується актуальна проблема, яка постає у світлі сучасної ситуації у духовній сфері та потребує принципового наукового висвітлення. Поява та динамічне поширення нових релігійних течій на початку 90-их років в Україні припадає на процес

державотворення, початок будівництва нового українського суспільства. Тодішня соціокультурна ситуація вирізнялася різноманітністю трансформаційних процесів, а головним чином – зміною культурно-історичної ситуації. Тому закономірним слід вважати кореляцію підвищення рівня зацікавленості до духовної складової як пряму реакцією на звільнення українців від ідеологічного тиску радянської епохи «войовничого атеїзму» І водночас – постання вакууму в духовних запитах індивідів через повне атрофування органів сприйняття «зерна істини», розмитість, некритичність, непослідовність позицій поза межами залізної завіси. У даному випадку, нові релігійні рухи слугують лакмусовим папірцем, однією з граней соціального життя людини, за допомогою якої ми спостерігаємо пошуки в сфері духовної самоідентифікації, вираження фундаментальних потреб у чітких духовних орієнтирах, прагненням здобути сталу систему цінностей (Бондаренко В., 1998, с. 14).

Серед досліджень науково цінними є роботи А. Баркер, А. Колодного, Л. Филипович, Н. Дудар, В. Єленського, П. Павленко, О. Карагодіної, які досліджували різні грані поширення та укорінення нових релігійних течій на духовній ниві України. І все ж, незважаючи на значні напрацювання щодо поширення, типологізації, класифікації нових релігійних рухів, залишаються ряд проблем, що потребують подальшого вивчення.

Варто зазначити, що навіть аналізуючи різні ситуації у сучасному релігійному житті так чи інакше ми повертаємося до тієї спадщини, що лишив по собі СРСР. Державно-церковні відносини буди явищем несумісним – на одній шальці терезів релігія, на іншій – марксистське вчення, і, звісно, ніякого натяку про рівновагу не йшлося. Декрет Ради Народних Комісарів РРФСР «Про відокремлення церкви від держави і школи від церкви» від 23 січня 1918 року чітко характеризується одним реченням – відділення церкви від держави. Визначальними стали експропріація земельних церковних угідь та передача актів громадянської реєстрації на користь «червоної держави». Наступним кроком стала постанова ВЦВК і РНК РРФСР «Про релігійні об'єднання» від 8 квітня 1929 року, де описані механізми діяльності релігійних об'єднань. Здавалося б, що наявність таких документів свідчила про послідовну визначеність, законність функціонування духовного життя на державному рівні. Однак боротьба з релігією велася на всіх фронтах і на практиці партійні керівники мали змогу будь-яким чином тлумачити постанови, таким чином нівелюючи права вірян скористатися принципом свободи совісті.

У період німецької окупації релігійне життя зазнало кардинальних змін – навіть без сприяння окупаційної влади поживається церковно-релігійне життя. У результаті серед

основних умов існування релігії в умовах радянської релігійної політики зводилися до таких визначальних моментів: 1) цілковитого обмеження свободи совісті та віросповідання; 2) маргіналізації релігійної сфери у контексті суспільного життя; 3) звуження мережі релігійних організацій; 4) націоналізації церковної власності, руйнування церковної інфраструктури та культових споруд (Єленський В. Є., 1996, с. 8–12).

Відзначимо й особливе географічне розташування України, що виявилось в тому, що вона історично перебувала на перехресті різних ідейних течій. Визначальним і важливим для розуміння фактору поширення нових релігійних рухів (НРР – авт.) є розуміння соціально-психологічних факторів. Дослідниці Н. Дудар та Л. Филипович у розвідці «Нові релігійні течії: український контекст» наводять такі чинники: 1) соматичні мотиви; 2) соціальні мотиви; 3) соціально-духовні мотиви; 4) моральні (регулятивні) мотиви; 5) інтелектуальні (пізнавальні) мотиви; 6) практичні мотиви; 7) духовні мотиви; 8) психологічні мотиви. Виникає питання – у чому ж відмінність, оригінальність нових течій порівняно зі «старими» традиційними? Різниця виявляється у кожній конкретній людині особисто, крізь її комплекс проблем, розумінь, поглядів та прагнень у поясненні, світосприйнятті навколишнього середовища. Відстоюючи засади толерантності, НРР позиціонують себе як єдино можливу істинну відповідь не колись у майбутньому, а вносячи духовний досвід «тут і зараз» (Дудар Н. П., Филипович Л. О., 2000, с. 22–23).

Таким чином, перед українським суспільством постало два вектори руху у самовизначенні відносно релігії: піти шляхом східної «традиційності» – досвіду перевірених часом доктрин та ідеологій, або «нетрадиційним» західним – досвідом релігійної законотворчості та конфесійної рівності у духовній сфері. В Україні присутні і ті, і ті типи релігійності і потрібне справжнє Соломонове рішення аби не похитнути рівновагу між ними. Формування цільної державно-конфесійної політики у розрізі законотворчості

Дослідження новорелігійних релігійних течій – одна з провідних у сучасній релігієзнавчій теорії. Характер колізійності думок від радикально-негативного сприйняття до позитивної характеристики НРР у світлі прогресизму закликає до детальнішого розгляду даного кола проблем. Та як вивірено, незаангажовано дати оцінку тій чи іншій релігії, навіть будучи релігієзнавцем? Об'єктивному висвітленню проблем часто перешкоджає політична та конфесійна упередженість дослідників, про що свідчить різна оцінка, інтерпретація ними суспільно-політичних та релігійно-церковних явищ, від уніфікації до кардинального протиставлення. пошук причин, закономірностей такого стану речей. Тому і виникає тип

«спостерігача», котрий сконцентрувавшись на власній проблематиці дивиться на предмет «ззовні». А от врахування погляду «зсередини» випускається, призводячи до односторонніх, важливих тільки для «суб'єктивно-об'єктивного» дослідника. Опрацювання величезного масиву даних та використання міждисциплінарного підходу у дослідженнях релігієзнавчого спрямування видається нам найкращим рішенням для запобігання вище зазначених проблем.

Відносна закритість організацій нової релігійності та існування релігійних лідерів, котрі визначають вектор розвитку власної пастви нерідко призводив до трагічних наслідків у самому суспільстві. Наприклад досвід Аум-Сінрікьо – свідчення проблеми регуляції, надання особливих статусів релігійним громадам у країні щодо їх існування, виведення патерності їх поведінки, взаємодії з суспільством. Тут вже поступово вимальовується питання «релігійного фактору», що визначає вплив релігії, як соціального інституту на інші, нерелігійні сторони суспільного життя. Характер поведінки НРР зводиться до двох стратегій поведінки – відмовної й пристосовницької.

Перша стратегія, що базована на відкиданні цінностей сучасного технократичного світу, нагадує за своїми формами і методами «релігійну революцію», наслідком якої є секуляризація, створення нової субкультури, котра схильна прагнути до інституалізації. Тому орієнтація на практичність та кінцевий результат зростатиме, зберігатиметься тенденція впливу релігійних течій, котрі розвивалися й продовжують свій поступ в межах консервативних парадигм.

Друга стратегія – «пристосування» – полягає у забезпеченні НРР можливості вижити в складних умовах сучасних суспільно-конфесійних відносин. Дана стратегія є справедливою щодо тих нових релігій, які мають відносний період давності в Україні, мають певну підтримку суспільства та влади.

Також акцентуємо увагу на Законі України «Про свободу совісті та релігійні організації», який, порівнюючи з радянською добою, докорінно змінив суть, процедури та механізми реєстрації релігійних організацій незалежної України, визначаючи відносини не лише державно-церковні, а й міжконфесійні. Засади толерантності та неконфліктності закріплювалися положенням про невтручання релігійних організацій у діяльність одна одної, відсутність проявів нетерпимості, сприяння взаємної світоглядної і релігійної терпимості та поваги між віруючими різних конфесій. Однак, на цьому шляху ще існує низка нерозв'язаних проблем як у галузі права, так і релігієзнавчої науки. Компроміс може бути досягнутим тільки завдяки зваженій політиці держави.

Список використаних джерел та літератури

1. Академічне релігієзнавство: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / [за наук. ред. А. М. Колодного]. – Київ: Світ знань, 2000. – 862 с.
2. Бондаренко В. Релігійна ситуація в Україні і її перспективи розвитку // Релігія і суспільство в Україні: фактори змін / Матеріали міжнародної конференції. – Київ, 1998.
3. Дудар Н. П., Филипович Л. О. Нові релігійні течії: український контекст (огляд, документи, переклади). – Київ: Наук. думка, 2000. – 132 с.
4. Єленський В. Є., Перебенесюк В. П. Релігія. Церква. Молодь. – Київ: АЛД, 1996. – 160 с.
5. Новые религиозные культы, движения и организации в России (2-е изд., дополн. и перераб.). – Москва: Изд-во РАГС, 1998. – 346 с.

УДК 392.51(=161.2)

Лариса Шаповал,

*кандидатка історичних наук, доцентка кафедри історії України
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

РОЛЬ ЖІНОЧОГО ГОЛОВНОГО УБОРУ – ХУСТКИ У ТРАДИЦІЙНІЙ ВЕСІЛЬНІЙ ОБРЯДОВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

У статті порушені ключові етнологічні проблеми минулого українського народу. У центрі уваги – українська хустка як невідємний елемент весільної обрядовості. Показано складники весільного обряду та його атрибутику. Авторка наводить науково-теоретичні обґрунтування витоків обрядовості, символічного наповнення уречевленої пам'яті. Наводяться регіональні характеристики використання хустки як елементу весільної обрядовості.

Ключові слова: *українські традиції, весільний обряд, хустка, весільний одяг, рушник.*

Хустка – це квадратний шматок білого полотна 50x50 см, прикрашений вишивкою, або малюнком, виготовляли й зберігали її для відзначення важливих подій у житті української родини. Головний жіночий убір хустка була оберегом, атрибутом весільних обрядів: сватанні, заручинах, посаді, покриванні, єднанні, бганні короваю. З хустиною молоду випроводжали запрошувати родичів на весілля, а після церковного шлюбу молодих заводили у хату за кінці хустки. При збереженні традиційних рис весільні обряди в Україні переосмислюються сьогодні або зникають, зокрема весільні звичаї, які символізували залежне становище жінки в родині. Це стверджують